

**ДАВЛАТ КОМПАНИЯЛАРИНИ ХУСУСИЙЛАШТИРИШ ВА
ТРАНСФОРМАЦИЯ ҚИЛИШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ**

*Хотамов Ибодулло Садуллоевич
ТДИУ “Тармоқлар иқтисодиёти”
кафедраси мудири, и.ф.н., доцент*

***Аннотация.** Ушбу мақолада давлат улуши юқори бўлган корхоналарни хусусийлаштириши ва трансформация қилишнинг ўзига хос хусусиятлари таҳлил қилинган, ушбу соҳани янада ривожлантириши бўйича таклифлар ишлаб чиқилган.*

***Таянч иборалар:** корхона, давлат, хусусийлаштириши, трансформация, рақобат муҳити, банкротлик, хусусий мулк, стратегия, режаслаштириши.*

***Аннотация.** В данной статье анализируются особенности приватизации и трансформации предприятий с высокой долей государства, разработаны рекомендации по дальнейшему развитию этого сектора.*

***Ключевые слова:** предприятие, государство, приватизация, трансформация, конкурентная среда, банкротство, частная собственность, стратегия, планирование.*

***Abstract.** This article analyses the peculiarities of privatization and transformation of enterprises with a high share of the state, develops proposals for further development of this sector.*

***Key words:** enterprise, state, privatization, transformation, competitive environment, bankruptcy, private property, strategy, planning.*

Республика иқтисодиётида таркибий ўзгаришларни амалга оширишда давлат компанияларини трансформация қилишнинг аҳамияти катта. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2020 йил 29 декабрдаги Олий Мажлисга ва Ўзбекистон халқига Мурожаат-номасида “иқтисодиётда таркибий ўзгаришларни амалга оширишда давлат компанияларини трансформация қилишни жадаллаштириш керак²⁰” лиги таъкидланди.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, иқтисодиётимизнинг айрим тармоқ ва соҳаларида давлат иштирокидаги корхоналар сони ва уларнинг ишлаб чиқаришдаги салмоғи йириклигича қолмоқда. Бу эса Ҳаракатлар стратегиясида иқтисодиётда давлат иштирокини қисқартириш ва хусусийлаштиришни кенгайтириш бўйича белгиланган вазифаларни тўлақонли амалга оширишга тўсик бўлмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлигининг маълумотларига кўра, 2020 йилнинг 24 июль санасига республикамызда 2769 та давлат улуши мавжуд компаниялар ёки улар таъсисчилигида фаолият кўрсатаётган корхоналар мавжуд бўлиб, уларнинг 736 таси (26,6 фоизи)

²⁰ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси. 29.12.2020 й. <https://president.uz/uz/lists/view/4056>

Тошкент шаҳрида, 243 таси Тошкент (8,8 фоизи), 228 таси Қашқадарё (8,2 фоизи), 197 таси Самарқанд (7,1 фоизи), 184 таси Фарғона (6,6 фоизи), 169 таси Андижон (6,1 фоизи), 153 таси Хоразм (5,5 фоизи), 151 таси Наманган (5,5 фоизи), 145 таси Сурхандарё (5,2 фоизи), 131 таси Бухоро (4,7 фоизи), 122 таси Жиззах (4,4 фоизи), 109 таси Сирдарё (3,9 фоизи), 100 таси Навоий (3,6 фоизи) вилоятларида ҳамда 101 таси Қорақалпоғистон Республикасида (3,6 фоизи) фаолият кўрсатган.

Мавжуд 2769 та давлат активларига эга корхоналарнинг 1018 таси масъулияти чекланган жамият (36,8 фоизи), 250 таси акциядорлик жамияти (9,0 фоизи) ва 1501 таси давлат унитар корхонаси (54,2 фоизи) шаклида фаолият кўрсатган (1-жадвал).

Иқтисодиёт тармоқлари ва соҳалар кесимида таҳлил этилганда давлат улуши мавжуд компаниялар ва улар таъсисчилигидаги корхоналарнинг 28,9 фоизи транспорт, савдо ва хизмат кўрсатиш, 19,7 фоизи бозор ва савдо комплекслари, 17,0 фоизи қурилиш, 12,3 фоизи ижтимоий соҳа, 10,6 фоизи қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат, 8,7 фоизи ахборот-коммуникация ва 2,8 фоизи бошқа соҳаларда фаолият кўрсатган.

1-жадвал

Ўзбекистон Республикасида давлат улуши мавжуд компаниялар ва улар таъсисчилигидаги корхоналарнинг ташкилий-ҳуқуқий шакли ва соҳалар бўйича таркиби²¹, 24.07.2020 й.

№	Кўрсаткичлар номи	Сони, бирлик	Жамига нисбатан, %да
1.	Ташкилий-ҳуқуқий шакли:	2769	100
1.1.	Масъулияти чекланган жамият (МЧЖ)	1018	36,8
1.2.	Акциядорлик жамияти (АЖ)	250	9,0
1.3.	Давлат унитар корхонаси (ДУК)	1 501	54,2
2.	Иқтисодиёт тармоқлари ва соҳалар бўйича:	2769	100
2.1.	Транспорт, савдо ва хизмат кўрсатиш	800	28,9
2.2.	Бозор ва савдо комплекслари	545	19,7
2.3.	Қурилиш ва саноат	470	17,0
2.4.	Ижтимоий соҳа	341	12,3
2.5.	Қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат	295	10,6
2.6.	Ахборот-коммуникация соҳаси	241	8,7
2.7.	Бошқа соҳалар	77	2,8

Республикамиз иқтисодиётида давлат улушини қисқартириш ва хусусийлаштириш жараёнларини жадаллаштиришни талаб этадиган асосий омиллардан бири – бу “ҳозирги вақтда давлат иштирокидаги корхоналарнинг

²¹ <https://davaktiv.uz/uz/menu/davlat-aktivlarini-isobini-juritish-jnalishi-va-natizhalar>

аксарияти молиявий барқарор бўлмагани учун давлатга оғир юк бўлиб қолаётганидир²²”.

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлигининг маълумотларига кўра 2020 йилнинг 1 ноябри ҳолатига давлат активлари мавжуд 2689 та корхоналарнинг 295 таси (11,0 фоизи) зарар келтириб ишлаган, 15 тасига (0,6 фоизи) нисбатан банкротлик тамойили қўлланилган, 821 та (30,5 фоиз) давлат активлари умуман даромад келтирмаган (1-расм).

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 11 октябрдаги ПФ-5552-сонли “Давлат мулки объектларини ва ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни тадбиркорлик субъектларига сотиш тартибини соддалаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармонида кўрсатиб ўтилганидек бўш турган давлат мулки объектларини сотиш ва ер участкаларини беришда тадбиркорлик ва инвестиция лойиҳаларини жадал амалга оширишга тўсқинлик қилаётган бир қатор ортикча бюрократик тартиботлар ва қийинчиликлар мавжуд бўлиб, уларни бартараф этиш бўйича қўшимча чоралар кўриш зарурияти юзага келди.

1-расм. Ўзбекистон Республикасида давлат улуши мавжуд компаниялар ва улар таъсисчилигидаги корхоналарнинг молиявий кўрсаткичлари,²³ 01.11.2020 й. ҳолатига

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 14 январдаги ПФ-5630-сонли “Давлат активларини бошқариш, монополияга қарши курашишни

²² Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси. 29.12.2020 й. <https://president.uz/uz/lists/view/4056>

²³ <https://davaktiv.uz>

тартибга солиш тизимини ва капитал бозорини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони қабул қилиниши мазкур муаммолар ечимини топиш ва бартараф этишда муҳим қадам бўлди. Давлат активларини бошқаришнинг самарали механизмларини жорий этиш мақсадида Фармонга асосан Ўзбекистон Республикаси Хусусийлаштирилган корхоналарга кўмаклашиш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитаси негизида Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлигини ташкил этилди ва унга давлатнинг, шу жумладан хориждаги активларини бошқариш, хусусийлаштириш тадбирларини амалга ошириш (хусусан, давлат улушларини сотиш), давлат мулкларини ижарага бериш, давлат иштирокидаги корхоналарда корпоратив бошқарувни жорий этиш, давлат иштирокидаги иқтисодий ночор корхоналарни молиявий соғломлаштириш, банкротлик, баҳолаш фаолиятини давлат томонидан тартибга солишни таъминлаш, мулкни баҳолаш стандартларини тасдиқлаш ва риэлторларни сертификатлаш бўйича вазифа, функция ва ваколатлар ўтказилди.

Давлат активларини бошқариш, давлат иштирокидаги иқтисодий ночор корхоналарни молиявий соғломлаштириш соҳасида давлат сиёсатининг асосий йўналишлари этиб қуйидагилар белгиланди:

- давлат иштирокидаги корхоналарнинг устав капиталидаги давлат улушини бошқаришнинг бозор механизмларини ишлаб чиқиш;

- давлат иштирокидаги корхоналарда замонавий корпоратив бошқарув усулларини жорий этиш, ушбу корхоналар фаолиятининг самарадорлиги учун уларнинг бошқарув органлари масъулиятини ошириш;

- давлат иштирокидаги корхоналарни хусусийлаштиришдан олдин тайёрлашнинг, шу жумладан уларнинг жозибадорлигини ва уларни бошқаришнинг самарадорлигини оширишни кўзда тутувчи самарали механизмларини жорий этиш бўйича хорижий, халқаро институтлар ва компаниялар билан самарали ишлашни ташкил этиш;

- давлат иштирокидаги корхоналарнинг устав капиталидаги давлат улушларини босқичма-босқич қисқартириш, самарали ва шаффоф хусусийлаштиришни таъминлаш;

- давлат иштирокидаги иқтисодий ночор корхоналарни молиявий соғломлаштириш, улар фаолияти самарадорлигини ошириш дастурларини ишлаб чиқиш ва уларни амалга оширишда қатнашиш.

Мазкур фармоннинг аҳамиятли жиҳатларидан бири шундаки, Давлат активларини бошқариш агентлиги ҳузурида юридик шахс мақомига эга бўлмаган бюджетдан ташқари “Давлат активларини бошқариш, трансформация ва хусусийлаштириш жамғармаси” ташкил этилди.

Банк соҳасидаги ҳозирги ҳолат таҳлили банк секторида давлатнинг юқори даражадаги аралашуви, давлат иштирокидаги банкларда менежмент ва таваккалчиликларни бошқариш сифатининг етарли эмаслиги, иқтисодиётда молиявий воситачиликнинг паст даражаси каби банк секторини иқтисодий янгиланишлар ва жамият эҳтиёжларига мос равишда ривожлантиришга

тўсқинлик қилаётган қатор тизимли муаммолар мавжудлигини кўрсатмоқда. Банк хизматлари соҳасида хусусий сектор ривожланишини рағбатлантириш, банкларнинг инвестициявий жозибадорлигини, банк хизматлари оммабоплиги ва сифатини ошириш учун банк секторини тубдан трансформация қилиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 12 майдаги ПФ-5992-сонли “2020-2025 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини ислоҳ қилиш стратегияси тўғрисида”ги фармони қабул қилинди ва унда давлат улуши мавжуд тижорат банкларини комплекс трансформация қилиш, банклардаги давлат акциялари пакетини зарур тажриба ва билимга эга бўлган инвесторларга танлов асосида сотиш, шунингдек, давлат улуши мавжуд тижорат банклари ва корхоналарни бир вақтнинг ўзида ислоҳ қилиш орқали банк секторида давлатнинг улушини камайтириш чоралари белгиланди. Жумладан:

- банк активларининг умумий ҳажмида давлат улуши бўлмаган банклар активлари улушини жорий 15 фоиздан 2025 йилга келиб 60 фоизгача ошириш;
- банклар мажбуриятларининг умумий ҳажмида банкларнинг хусусий сектор олдидаги мажбуриятлари улушини жорий 28 фоиздан 2025 йил якунига 70 фоизгача ошириш;

- 2025 йилга келиб давлат улуши мавжуд камида учта банк капиталларига зарур тажриба, билим ва обрўга эга камида учта стратегик хорижий инвесторларни жалб қилиш;

- умумий кредитлаш ҳажмида нобанк кредит ташкилотлари улушини жорий 0,35 фоиздан 2025 йилга келиб 4 фоизгача ошириш.

Халқаро молия институтлари кўмагида “Ипотека-банк» АТИБ, “Ўзсаноатқурилишбанк” АТБ, “Асака” АТБ, АТ “Алоқабанк”, “Қишлоқ қурилиш банк” АТБ ва “Туронбанк” АТБдаги давлат улушлари босқичма-босқич хусусийлаштириш, бунда биринчи босқичда уларни институционал ўзгартиришни (фаолиятини трансформация қилиш), иккинчи босқичда эса давлат акциялари пакетини сотиш белгиланди. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузурида Давлат улушига эга тижорат банкларини трансформация қилиш ва хусусийлаштириш бўйича лойиҳа офиси ташкил этилди ҳамда унга қуйидаги ҳуқуқлар берилди:

- тижорат банкларини трансформация қилиш ва хусусийлаштириш жараёнларига маслаҳатчи сифатида халқаро консултантларни жалб қилиш;

- тижорат банкларини трансформация қилиш ва хусусийлаштириш масалаларида халқаро молия институтлари ва салоҳиятли хорижий инвесторлар билан музокаралар олиб бориш ва битимлар тузиш.

Давлат улуши мавжуд бўлган корхоналарни хусусийлаштириш ҳамда трансформация қилиш борасида қабул қилинган меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар ва уларнинг ижроси бўйича амалга оширилган ишлар натижасида 2017-2020 йиллар давомида бир қатор давлат иштирокидаги корхоналарни хусусийлаштиришга эришилди (2-жадвал).

2-жадвал

**Ўзбекистон Республикасида давлат иштирокидаги корхоналарни
хусусийлаштириш динамикаси²⁴**

Худудлар	2017 йил		2018 йил		2019 йил		2020 йил (январь-сентябрь)	
	сон	%да	сон	%да	сон	%да	сон	%да
Қорақалпоғистон Республикаси	52	9,6	74	8,9	67	8,0	29	4,6
вилоятлар:								
Андижон	61	11,2	66	8,0	111	13,2	52	8,2
Бухоро	9	1,7	43	5,1	47	5,6	42	6,6
Жиззах	50	9,2	38	4,6	37	4,4	63	10,0
Қашқадарё	16	3,0	69	8,2	64	7,6	62	9,8
Навоий	14	2,6	28	3,3	29	3,4	20	3,2
Наманган	52	9,6	65	7,8	77	9,1	15	2,5
Самарқанд	22	4,0	60	7,2	34	4,0	36	5,7
Сурхандарё	64	11,8	73	8,7	60	7,1	25	4,0
Сирдарё	18	3,3	38	4,6	26	3,1	19	3,0
Тошкент	84	15,5	133	15,9	117	13,9	93	14,7
Фарғона	40	7,4	84	10,1	112	13,3	118	18,7
Хоразм	39	7,2	52	6,2	31	3,7	18	2,8
Тошкент ш.	21	3,9	12	1,4	30	3,6	40	6,3
Жами	542	100	835	100	842	100	632	100

Келтирилган 2-жадвал маълумотларидан маълумки, республика-мизда 2017 йилдан 2020 йилнинг 9 ойи якунига қадар жами 2851 давлат улуши мавжуд ва улар таъсисчилигидан ташкил этилган корхоналар ва объектлар хусусийлаштирилди. Агар 2017 йилда жами 542 та давлат улушига эга корхоналар ва объектлар хусусийлаштирилган бўлса, бу кўрсаткич 2018 йилда 835, 2019 йилда 842 ва 2020 йилнинг дастлабки 9 ойида 632 бирликни ташкил этди.

Хусусийлаштирилган давлат улушига эга корхоналар ва объектлар вилоятлар кесимида таҳлил этилганда, 2019 йилда жамига нисбатан Тошкент (13,9 %), Фарғона (13,3 %), Андижон (13,2 %), Наманган (9,1 %), Қорақалпоғистон Республикаси (8,0 %), Қашқадарё (7,6 %) ва Сурхандарё (7,1 %) вилоятлари етакчилик қилганини кўриш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги маълумотларига кўра 2020 йил январь-декабрь ойларида 1191 та давлат

²⁴ Манба: “Ўзбекистон Республикасининг ижтимоий-иқтисодий ҳолати” статистик тўплами асосида тузилган. www.stat.uz

активлари (208 та акция пакетлари (улушлари) ва 983 та бино ва иншоотлар) 5,3 трлн. сўм харид қийматида 4,7 трлн. сўм инвестиция киритиш ва 18,0 мингта иш ўринларини яратиш шарти билан савдога чиқарилган.

Шу даврда, 6,0 трлн. сўм қийматга эга 837 та давлат активлари хусусийлаштирилган, жумладан:

а) 775 та давлат активлари (92 та акция пакетлари (улушлари) ҳамда 683 та бино ва иншоотлар) 1,1 трлн.сўм харид қийматида 4,8 трлн.сўм инвестиция киритиш ва 13,9 мингта иш ўринларини яратиш шарти билан;

23 та йирик давлат активлари (13 та акция пакетлари (улушлари) ва 10 та бино ва иншоотлар) 898,5 млрд. сўм харид қийматида 3,6 млрд. сўм инвестиция киритиш ва 2,9 минг иш ўринларини яратиш шарти билан сотилган.

Илғор хорижий тажрибани инобатга олган ҳолда, устав капиталида давлат улуши мавжуд бўлган корхоналарни трансформация қилиш жараёнлари билан биргаликда улар фаолият юритадиган соҳада бозор муносабатлари тамойилларига тўлиқ ўтиш, рақобат муҳитини шакллантириш ҳамда хусусий секторни жалб қилиш бўйича чора-тадбирларни ишлаб чиқиш, бозор ва савдо комплексларини замонавий кўринишга келтириш, санитария-гигиена талаблари даражасида сақлаш, бозор фаолияти учун зарур инфратузилмани шакллантириш бугунги кунда ҳал этилиши талаб қилинадиган муҳим вазифалардан саналади.

Сўнгги йилларда мамлакатимизда қулай инвестициявий муҳитни яратиш, хусусий мулк эгаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш юзасидан тизимли ислохотлар амалга оширилганлигига қарамай, давлат улуши сақланиб қолаётган айрим тармоқлар ва йирик корхоналарда бозор механизмларига ўтишнинг кечикаётганлиги янги турдаги рақобатбардош маҳсулотлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, илғор технологияларни жорий этиш, меҳнат унумдорлигини ошириш, хусусий капитални фаол жалб қилган ҳолда янги иш ўринлари яратишга тўсқинлик қилмоқда.

Мазкур фармонга мувофиқ:

- 32 та йирик давлат корхоналари ва хўжалик бирлашмалари трансформация қилинади;

- 39 та давлат иштирокидаги корхоналарда корпоратив бошқарув ва молиявий аудит жорий этилиши орқали уларнинг операцион самарадорлиги оширилади;

- 62 та корхоналарнинг давлат акция пакетлари (улушлари) хусусийлаштиришдан олдин тайёрлаш ва инвестициявий жозибадорлигини ошириш орқали оммавий савдоларда тўлиқлигича сотилади;

- 479 та корхоналарнинг давлат акция пакетлари (улушлари) тўлиғича оммавий савдога орқали хусусий секторга сотилади;

- 15 та давлат кўчмас мулки объектлари хусусий секторга сотилади.

Фармонда белгиланган вазифаларни амалга ошириш учун Молия вазирлиги марказий аппарати тузилмасида “Давлат иштирокидаги йирик корхоналарни трансформация қилиш департаменти” ташкил этилди. Департаментнинг асосий вазифалари этиб трансформация қилинадиган давлат иштирокидаги корхоналарда қўйидагиларни амалга ошириш белгиланди:

- Молия вазирлиги томонидан давлат номидан акциядор (иштирокчи, мулкдор) ваколатлари ва функцияларини амалга оширишни ташкил этиш;

- 2021 йил 1 апрелга қадар 2019-2020 йиллар учун молиявий ҳисоботларни халқаро молиявий ҳисоботлар стандартлари (IFRS) асосида тайёрлаш ҳамда халқаро кредит рейтингларини олиш графигини Вазирлар Маҳкамасига тасдиқлаш учун киритиш;

- 2021 йил 1 апрелга қадар ҳар бир корхона учун нуфузли халқаро консалтинг ташкилотларини танлов асосида жалб қилган ҳолда молиявий соғломлаштириш, операцион самарадорликни ошириш ҳамда ўрта ва узоқ муддатли ривожланиш стратегияларини ишлаб чиқиш;

- 2021 йил 1 июлга қадар харидлар ва бошқарув тизимларини аудитдан ўтказиш ҳамда “мувофиқлик тизими” (комплаенс) ва коррупцияга қарши хизматларни шакллантиришни назарда тутадиган замонавий корпоратив бошқарув тизимини жорий этиш;

- 2021 йил 1 июлга қадар кузатув кенгашларига ва корхоналар бошқарувига халқаро танлов асосида чет эллик соҳа мутахассисларини (жумладан, ватандошларни) фаол жалб этиш орқали кузатув кенгашлари таркибининг камида 30 фоизини ва корхона бошқарувининг камида 3 нафар раҳбар ходимини малакали халқаро мутахассислар билан тўлдириш.

Фармонга кўра:

- давлат акция пакетлари (улушлари) тўлиғича оммавий савдолар орқали хусусий секторга сотиладиган корхоналар соф активларининг давлат акция пакетлари (улушлари)га нисбатан пропорционал қиймати 100 млн. сўмдан ошмаса, уларни истисно тариқасида, соф активларининг пропорционал улушига тенг (соф активлари устав капиталидан кам бўлганда номинал) қийматда оммавий савдоларга қўйиб бориш имконияти яратилди;

- давлат акция пакетлари (улушлари) битта лот асосида савдога чиқарилади;

- соф активларининг пропорционал улушига тенг (соф активлари устав капиталидан кам бўлганда номинал) қийматда оммавий савдоларга чиқарилган қиймати 100 млн. сўмдан ошмаган давлат акция пакетлари (улушлари) уч ой давомида сотилмаган тақдирда, улушлар “1 сўм” бошланғич нархда, акция пакетлари “1 та акция — 1 сўмдан битта лот” тамойили асосида қайта савдога чиқарилади;

- давлат объектларини “ноль” харид қийматида сотиш амалиёти бекор қилинади ва улар ўз ваколати доирасида Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси ва халқ депутатлари вилоятлар Кенгашига, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси ва вилоятлар

хокимлари ҳамда Давлат мулкани сотишда тендер савдоларини ўтказиш бўйича давлат комиссиясининг қарорларига асосан инвестиция ҳамда ижтимоий мажбуриятлар асосида “1 сўм” бошланғич қийматда оммавий савдоларга чиқарилади;

- давлат унитар корхоналари хўжалик жамиятларига ўзгартирилган ҳолда уларнинг давлат акция пакети (улуши) сотилади (давлат унитар корхоналарини хўжалик жамиятларига ўзгартиришда уларнинг устав капитали хатлов ва баҳолаш ўтказмаган ҳолда солиқ органларига топширилган охириги бухгалтерия баланси маълумотлари асосида соф активлари қийматида, соф активлари манфий бўлган тақдирда, корхона устав капитали миқдорида белгиланади).

Фармон доирасида тадбиркорлик субъектларига ҳам бир қатор энгилликлар берилиши натижасида давлат активларини хусусийлашти-ришни жадаллаштириш, шу асосда иқтисодиётга қўшимча инвестиция киритилишини таъминлаш кўзда тутилмоқда, жумладан:

а) давлат активларини сотиб олувчилар тўловларни қонунчиликда белгиланган тартибда бўлиб-бўлиб тўлаш шarti асосида амалга ошириши мумкин. Давлат улушларини бўлиб-бўлиб тўлаш шarti билан сотиб олиш шартномалари доирасида белгиланган графикка асосан қисман тўловни амалга оширган харидорларга тўлиқ тўловлар амалга оширилгунга қадар улуш қийматининг тўланган қисмига мутаносиб равишда жамият бошқарувида иштирок этиш ва дивидендлар олиш ҳуқуқи асосида “тасарруф этиш ҳуқуқисиз” эгаллик сертификати берилади;

б) давлат кўчмас мулки объектларини сотиб олиш шартномалари доирасида қисман тўловни амалга оширган харидорларга сотиб олиш тўловини тўлиқ амалга оширгунга қадар “тасарруф этиш ҳуқуқисиз” давлат ордери берилади.

Хусусийлаштиришдан олдин тайёрлаш ва инвестициявий жозибдорлигини оширишнинг манзилли дастурлари орқали оммавий савдоларга чиқариладиган 197 та давлат активлари бўйича Республика ишчи гуруҳлари шакллантирилади ва тасдиқлаш учун Давлат тендер комиссияга киритилади. 2021 йил 1 февралга қадар халқаро молия институтлари (Халқаро молия корпорацияси, Европа тикланиш ва тараққиёт банки, Жаҳон банки ва бошқалар), шунингдек нуфузли халқаро ва маҳаллий консалтинг компаниялари (“Эрнст энд Янг Эдвайсорий”, “Делойт”, “Вайт энд Кейс”, “КейПиЭмДжи”, “Прайс Уотерхаус Куперс”) жалб қилинади. Жалб қилинган консалтинг ташкилотлари ёрдамида 2021 йил 1 мартга қадар комплекс молиявий ва юридик ўрганишлари амалга оширилади (*кўчмас мулк объектлари бундан мустасно*).

Давлат активлари ва корхоналарининг катта қисмини хусусийлаштириш, қолганларини трансформациялаш, уларда замонавий корпоратив бошқарув ҳамда комплаенс назорат тизимларини жорий этишга қаратилган бу чора-

тадбирлар истиқболда уларнинг самарадорлигини ошириш ва бозор тамойилларини жорий этишга кенг имкон яратади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. *Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси. 29.12.2020 й. <https://president.uz/uz/lists/view/4056>*
2. *Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 11 октябрдаги ПФ-5552-сонли “Давлат мулки объектларини ва ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни тадбиркорлик субъектларига сотиш тартибини соддалаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармони. www.lex.uz*
3. *Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 14 январдаги ПФ-5630-сонли “Давлат активларини бошқариш, монополияга қарши курашини тартибга солиш тизимини ва капитал бозорини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони. www.lex.uz*
4. *Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 12 майдаги ПФ-5992-сонли “2020-2025 йилларга мўлжалланган Ўзбекистон Республикасининг банк тизимини ислоҳ қилиш стратегияси тўғрисида”ги фармони. www.lex.uz*
5. <https://davaktiv.uz/uz/menu/davlat-aktivlarini-isobini-juritish-jnalishi-va-natizhalar>
<https://davaktiv.uz>